

תשעה באב

לשונה של מגילת איכה

על פי המסורת שנאת חינוך הייתה מן הגורמים לחורבן בית המקדש: "אבל מקדש שני, שהיו עוסקים בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם" (בבלי יומא ט ע"ב).

המילה חנם משמשת בלשון המקרא במובן 'ללא תמורה', 'לשווא', 'ללא סיבה'. 'שנאת חינוך' היא אפוא שנאה לא מוצדקת, סתם כך, בלי סיבה של ממש.

המילה 'חינם' נוצרה מן המילה חן והסימית חם – סימית מוכרת מתוארי פועל נוספים, כגון אָמַנְם, רִיקָם, יוֹמָם. כבר במקרא 'חינם' באה כסומך בצירוף סמיכות כגון 'קללת חנם' (משלי כו, ב), ובלשון חז"ל 'שומר חינוך', 'מתנת חינוך' וגם 'שנאת חינוך'.

בעברית החדשה (ואולי לפני כן) נוצר בהקבלה ל'שנאת חינוך' הצירוף 'אהבת חינוך' כמציין את היפוכו. כאן משמעות המילה חינוך מעט שונה: ללא תנאי וללא סייג.

מדור מיוחד באתר לציון תשעה באב

בליל תשעה באב קוראים את מגילת איכה – קובץ של קינות על החורבן.

לא מעט מילים, ניבים וצירופי לשון השגורים בפינו כיום מקורם במגילה זו, ובהם 'הכפיש', 'ירד פלאים', 'בראש חוצות'.

מילה נוספת היא הפועל העיב – פועל יחידאי (מופיע פעם אחת בתנ"ך): "איכה יעיב באפו אֶת בֵּית צִיּוֹן, הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמֵי אֶרֶץ תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל" (איכה ב, א). לפי ההסבר המקובל בפרשנות ובמחקר העיב הוא פועל גזור שם מן המילה עִב (ענן). משמעות הפועל היא 'הקדיר', 'החשיר'. ואכן בימינו הפועל משמש במשמעות זו בהשאלה: 'השליט אווירה קודרת', למשל: 'הזיכרונות הקשים העיבו על שמחת החיים'.

מילים ממגילת איכה לתשעה באב

לשונה של מגילת איכה – מאמרו של שמחה קוגוט

עדכונים מהאקדמיה ללשון העברית

■ **אקדם 73** – פורסם גיליון חדש של ידיעון האקדמיה ללשון העברית ובו סקירת הפעילויות והאירועים, עלונים חדשים של 'למד לשונך' ועוד. **לעיון**

■ **חווית קיץ עברית משפחתית** (סיורי הורים וילדים) – מרכז התרבות וההדרכה החדש של האקדמיה מזמין הורים וילדים (מגיל 10) לחוויה עברית משפחתית במהלך חופשת הקיץ – על העברית מראשיתה לפני אלפי שנים ועד לעברית של המאה ה-21.

במרכז ציורי קיר מרהיבים המספרים את תולדות העברית, רהיטים וחפצים מביתו של אליעזר בן-יהודה, עבודת חוזי (וידאו-ארט) על מבטאי העברית בתפוצות ישראל, הכרסטת של המילונאי הנודע אבן-שושן ועוד.

נותרו כרטיסים אחרונים – **לפרטים נוספים ולהרשמה**

עתיד בתפקיד ציווי

בלשון ימינו רגילים להשתמש בצורות בזמן עתיד להבעת ציווי – כלומר להבעת פקודה או בקשה: **"תעביר לי את המלח"** (במקום העבר), **"תשתקו כבר!"** (במקום שתקו) וכדומה.

שאלת השימוש בעתיד בתפקיד ציווי היא בעיקרה שאלה של סגנון. יש המסתייגים משימוש זה משום שהוא חורג מדרכי הציווי שירשנו מן המקורות. אחרים סוברים שמדובר בהתפתחות טבעית בלשון החיה, ולדעתם אין בה משום סתירה למצוי במקורות (שהרי יש בהם צורות עתיד המשמשות לציווי, אם כי בתנאים תחביריים והקשרים ייחודיים). ויש שאינם רואים להתערב בשימוש הזה בלשון הדיבור, אך ממליצים להימנע ממנו בלשון רשמית ובמשלב גבוה.

להרחבה

"חתכתיה פאבר החי מן הנפש"

עם עלייתו של המשורר אורי צבי גרינברג ארצה בשנת 1924 הוא פסק לכתוב ביידיש, שהייתה עד אז שפת יצירתו העיקרית, ודבק בעברית המתחדשת. הוא ראה בכך מהלך הכרחי במסגרת התחייה הלאומית, אם כי המשיך לבטא יחס נפשי עמוק כלפי שפת אימו.

מאמר חדש באתר מתאר את הפרדה של אצ"ג מן היידיש ודן ביחסו של המשורר לשפה זו.

כיהא למשורר – שמילים הן כלי עבודתו ועיסוקו המרכזי – הגה אצ"ג בשאלת הבחירה בשפה באופן כן ומודע, ותיאר ברשימות ובמאמרים את התנודות שחלו בעמדתו כלפי היידיש והעברית ומערך הכוחות ביניהן.

לקריאה

על עילה ועל סבירות

בימים האחרונים מדברים רבות על "עילת הסבירות". המילה 'סבירות' חדשה היא אך שורשיה עתיקים.

השורש סב"ר, שממנו הסבירות, עבר שינויים מעניינים. בספר נחמיה נאמר: "ואצאָה בְּשַׁעַר הַגֵּיאַ לַיְלָה, וְאֶל פְּנֵי עֵין הַתְּנִין וְאֶל שַׁעַר הָאֲשָׁפָה, וְאֶהֱי שְׂבָר בְּחֹמַת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר הֵם פְּרוּצִים וְשַׁעְרֶיהָ אֲקַלּוּ בְּאֵשׁ". שובר, בשי"ן שמאלית, פירושו מסתכל ומתבונן. קרוב לזה גם הפועל לשַׁבֵּר, במשמע לצפות ולחכות.

המקבילה בארמית לשורש שב"ר בשי"ן שמאלית הוא סב"ר בסמ"ך. בלשון חכמים הפך השימוש בשורש סב"ר במשמעותו המחשבתית לרווח מאוד, ומכאן הגיעו אלינו המילים הסְבָּרָה וסְבָּרָה. בהמשך נוצרו הסְתַבְּרוּת, סְבִיר וכן סְבִירוּת – התכונה של הדבר הסְבִיר, הנראָה הגיוני בעיני המתבונן.

להרחבה בעניין סב"ר ולגלגוליה של המילה עילה

תמיכה באקדמיה

שאלה בעברית

חנות הספרים

אם נתקלתם בבעיות תצוגה לחצו כאן לצפייה בדפדפן

להתראות באיגרת הבאה!

להסרה מרשימת התפוצה לחצו כאן | ניהול הרשמות | תמיכה באקדמיה | [Subscribe to English Newsletter](#)
האקדמיה ללשון העברית, קריית האוניברסיטה, גבעת רם, ת"ד 90004, ירושלים 9190401

MailPoet